

UOT – 32.01

Güloğlan İsmayilov

Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası, i.ü.f.d., dosent

DÖVLƏT ORQANLARININ İNFORMASIYALAŞDIRILMASININ MƏRHƏLƏLƏRİ

Məqalədə dövlət orqanlarının informasiyalaşdırılmasının hüquqi əsasları göstərilmiş, bu sahədə Azərbaycan Respublikası Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi tərəfindən aparılan işlər mərhələlərlə nəzərdən keçirilmişdir. Eyni zamanda dövlət idarəetməsinin informasiyalaşdırılması sahəsində mövcud olan problemlər araşdırılaraq təhlil edilmiş, onların həlli yolları göstərilmişdir.

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişaf etdirilməsi Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin əsas prioritet istiqamətlərindən biridir. 2003-cü ildə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya-kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər)” yaxın 10 il ərzində görülməli işlərin ümumi xəttini müəyyənləşdirmişdir. Azərbaycan Respublikası Cənubi Qafqazda bu sahə üzrə Milli Strategiya qəbul etmiş yeganə ölkədir. Bu siyasətin davamı olaraq İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyaları (İKT) sahəsində dövlət proqramının hazırlanması vacib məsələ kimi irəli sürülmüş və “Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2005-2008-ci illər üçün Dövlət Proqramı” (Elektron Azərbaycan) hazırlanmış və təsdiq edilmişdir.

“Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarında informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üzrə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 dekabr 2004-cü il tarixli 172 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanları üçün İnternet şəbəkəsi seqmentinin yaradılması, saxlanılması və inkişafının təmin edilməsi çərçivəsində Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti tərəfindən “AZSNET” (Azerbaijan State Network) İnternet şəbəkəsi seqmenti yaradılmış, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatı, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, 25-dən artıq dövlət orqanı yüksəksürətli İnternetlə təmin edilmiş və “www.president.az”, “www.meclis.gov.az”, “www.cabmin.gov.az”, eləcə də İnternetlə təmin edilmiş digər dövlət orqanlarının veb sahifələri həmin seqmentdə yerləşdirilmişdir.

Bakı şəhərində və Azərbaycan Respublikasının digər ərazilərində yerləşən dövlət orqanlarının informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etmək imkanlarını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 17 may 2005-ci il tarixli 126-8 sənəd nömrəli sərəncamı ilə TAE fiber-optik kabel magistralından və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Dəmir Yoluna məxsus fiber-optik kabel magistralından (TRASECA) ayrılmış optik liflərin üzərində Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti tərəfindən dövlət orqanları üçün müasir tələblərə cavab verən dayanıqlı və etibarlı vahid multi-servis infrastruktur şəbəkəsinin yaradılması işlərinə başlanmış və 2007-ci ilin birinci yarısında bu işlərin 1-ci mərhələsinin başa çatdırılması nəzərdə tutulmuşdur. Quraşdırılan DWDM avadanlıqları şəbəkənin sürətinin 1,6 Terabit/san.-yə qədər artırılmasına imkan verir.

2005-ci ilin iyul ayından etibarən BMT-nin İnkişaf Proqramı ilə birgə “Milli E-İdarəçilik şəbəkəsi təşəbbüsü” (AzDATACOM) layihəsinin həyata keçirilməsinə başlanmışdır. Artıq Bakı şəhəri və Abşeron rayonu üzrə işlər başa çatmışdır. Bu layihələrin tətbiqi nəticəsində dövlət strukturlarının İKT-dən istifadə imkanları daha da artacaqdır.

Ölkədəki mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının 90 faizdən çoxunun rəsmi veb-saytları (İnternet-informasiya resursları) mövcuddur. 2000-ci ildən dövlət strukturları gov.az domenindən pulsuz istifadə edirlər. Hökumət orqanlarına məxsus veb-saytlarda əsasən təşkilatın missiyası, strukturu və vəzifələri barədə məlumatlar yerləşdirilib. Bəzi saytlarda isə artıq bəzi xidmətlər və onlardan istifadə qaydaları, tariflər haqqında məlumatlar, müxtəlif sənədlərin nümunələri istifadəçilərə təqdim olunur.

Dövlət Gömrük Komitəsinin real vaxt çərçivəsində və “on-line” rejimdə məlumatların ötürülməsi şəbəkəsi mərkəzlə bölgələrdə yerləşən məntəqələr arasında fəaliyyət göstərir ki, bu da Azərbaycanda E-idarəçilik sahəsində geniş ərazi şəbəkə sisteminin ilk praktik nümunəsidir.

Dövlət Sosial Müdafiə Fondu Dünya Bankı ilə birlikdə üç istiqamətdə - təqaüdlər, sosial yardım və iş bazarında İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyalarının (İKT) geniş istifadəsini təmin etmək üçün birgə iş aparırlar. Artıq nəticə olaraq, paytaxtda və əksər bölgələrdə təqaüdlər kart sistemi ilə ödənilir.

Vergilər Nazirliyində də Geniş Ərazi Şəbəkə Sistemi yaradılır. Artıq nazirliyin veb-saytında və təndaşlar verdikləri suallara operativ cavab ala bilirlər. Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Agentliyi öz fəaliyyətini beynəlxalq səviyyədə qəbul olunmuş İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyaları (İKT) standartlarına müvafiq qaydada qurmağa başlamışdır.

Ödəmə sistemi sahəsində də elektronlaşma həyata keçirilir. Belə ki, artıq real zaman rejimində Banklararası Milli Hesablaşma Sistemi fəaliyyət göstərir.

Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi ölkənin İKT sektorunda görülməli işlər üzrə elektron şəffaflıq prinsipini həyata keçirməyə, rabitə və informasiya texnologiyaları sahəsində yerli və xarici istifadəçiləri dünya standartları səviyyəsində sahəvi informasiya resursları ilə təmin etməyə imkan verən müvafiq informasiya portalı hazırlamış, onu rus və ingilis dillərinə tərcümə edərək abunəçilərin və vətəndaş cəmiyyətinin istifadəsinə təqdim etmişdir.

Tələbə qəbulunun şəffaf şəkildə keçirilməsi məqsədilə 1992-ci ildən test sistemi tətbiq edilir və qiymətləndirmə prosesi informasiya texnologiyalarının ən qabaqcıl nailiyyətlərindən istifadə edilərək kompüterləşdirilmişdir.

2000-ci ildən isə cəmiyyətdə gedən demokratik proseslərin əsas göstəricisi olan seçki proseslərinin şəffaf tərzdə keçirilməsi üçün “Seçkilər” Avtomatlaşdırılmış İnformasiya Sistemi fəaliyyət göstərir. Bu sistemin ən vacib funksiyalarından biri bölgələrdəki seçki dairələri ilə Mərkəzi Seçki Komissiyası arasında operativ informasiya mübadiləsi üçün etibarlı əlaqənin təmin edilməsidir.

“Ölkədən getmək, ölkəyə gəlmək və pasportlar haqqında” Qanuna müvafiq olaraq, 2001-ci ildə “Giriş-çıxış” idarələrarası avtomatlaşdırılmış məlumat-axtarış sistemi (AMAS) yaradılmışdır. Pasport-viza və şəxsiyyəti təsdiq edən digər sənədlərin verilməsi, o cümlədən şəxslərin yaşayış və olduğu yer, əcnəbilərin ölkədə daimi yaşamasına icazə və vətəndaşlığa qəbul (çıxmaq) üzrə qeydiyyatların aparılması, şəxslərə və nəqliyyat vasitələrinə sərhədkeçmə nəzarətinin keçirilməsi, Daxili İşlər, Milli Təhlükəsizlik, Müdafiə, Xarici İşlər, Ədliyyə, Vergilər Nazirlikləri, Dövlət Sərhəd və Dövlət Miqrasiya Xidmətlərini və digər aidiyyəti dövlət orqanlarının şəxslər və miqrasiya üzrə informasiya təminatı kompüterləşdirilmişdir. Aidiyyəti dövlət orqanlarını, o cümlədən qeydiyyat və şəxsiyyət vəsiqələri üzrə yerli polis strukturlarını, regional pasport mərkəzlərini, sərhəd nəzarət məntəqələrini tam əhatə edən və ölkənin xaricdəki konsulluq bölmələrinin vahid şəbəkəyə birləşdirilməsini nəzərdə tutan infrastruktura malik “Giriş-çıxış” AMAS üzrə orqanlararası əlaqələndirmə işləri təşkil edilmişdir. Ölkə vətəndaşları barəsində toplanan informasiya seçici yaşına çatmış şəxsləri tam əhatə etmiş, bu resurslardan demoqrafik *statistika və siyahıyaalma işlərində*, habelə nəqliyyat, rabitə, turizm, təhsil, sosial təminat və digər sahələrdə istifadəsi üçün imkanlar genişlənmişdir. “Giriş-çıxış” AMAS-ın təkmilləşdirilməsi davam etdirilmiş, E-imza və biometrik texnologiyalarının tətbiqinə, mobil identifikasiya və elektron rəqəmli xəritə ilə vizuallaşdırma vasitələrinin yaradılmasına başlanılmışdır.

2007-ci ildə “Azərbaycan Respublikasında biometrik eyniləşdirmə sisteminin yaradılması üzrə 2007-2012-ci illər üçün Dövlət Proqramı” hazırlanmış və təsdiq edilmişdir. Bu Proqramda biometrik texnologiyaların tətbiqi ilə yeni nəsil pasport-viza və şəxsiyyəti təsdiq edən digər sənədlərin istehsalının və verilməsinin, bu sahədə E-xidmətlərin göstərilməsinin təşkil edilməsi, fərdiləşdirilən sənədlərin mühafizə dərəcəsinin və sərhədkeçmə nəzarətinin gücləndirilməsi, identifikasiya işlərinin dəqiqliyinin təmin edilməsi, kritik infrastrukturun və obyektlərin mühafizə rejiminin təkmilləşdirilməsi üzrə tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur.

“Fərdi məlumatlar haqqında” və “Biometrik məlumatlar haqqında” Qanunların, “Dövlət informasiya ehtiyatlarının reyestrinin aparılması qaydaları haqqında əsasnamə” layihələrinin hazırlanması, ha-

belə “Kibercinayətkarlıqla mübarizə” və “Fərdi məlumatların avtomatlaşdırılmış sistemlərdə istifadəsi ilə əlaqədar şəxsin hüquqlarının qorunması” haqqında Avropa Şurasının konvensiyalarına qoşulmaq imkanlarının müəyyənləşdirilməsi işləri təşkil edilmişdir [1, s.164].

2004-2006-cı illərdə “Azərbaycan Respublikası Əhəlisinin Dövlət Reyestri haqqında” Qanun, müvafiq qaydalar, o cümlədən “Fərdi identifikasiya nömrəsinin verilməsi qaydası” təsdiq edilmiş, ölkədə fərdi identifikasiya nömrəsinin (FİN) tətbiqinə, fərdi məlumatların informasiya sistemlərinin qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərməsinə hüquqi əsas yaradılmış, Əhəlinin Dövlət Reyestri ilə bağlı layihələndirmə və praktiki işlərin təşkilinə başlanılmışdır. Qanuna əsasən, Reyestrin tərkibinin əhəlinin yaşayış və olduğu yer üzrə qeydiyyatı, eləcə də vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı və hərbi mükəlləfiyyətliyi barədə sənədləşdirilmiş informasiya resurslarından ibarət olması, bu resursların müvafiq olaraq, Daxili İşlər və Ədliyyə Nazirlikləri tərəfindən formalaşdırılması, Reyestrin aparılmasının milli informasiya məkanında vahid standartların və prinsiplərin tətbiqinə əsaslanması nəzərdə tutulmuşdur.

Dövlət orqanları tərəfindən İnternetdə elektron nümayəndəliklərin yaradılması vasitəsilə xidmətlərin göstərilməsi 40 dövlət orqanından 30-da həyata keçirilir. 16 təşkilat isə eyni zamanda on-line rejim-də ərizə və müraciətlərin qəbulunu həyata keçirir.

Dövlət xidməti növünün təhlilinin nəticələrinə əsasən E-hökumətin bu Proqram çərçivəsində həyata keçiriləcək 83 E-xidmətdən ibarət baza xidmətlərinin siyahısı tərtib olunub.

“Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya-kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli strategiya”nın (2003-2012-ci illər) həyata keçirilməsi istiqamətində “Elektron imza və elektron sənəd haqqında” və “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunlarının icrası ilə əlaqədar, dövlət orqanlarının avtomatlaşdırılmış qarşılıqlı informasiya əlaqəsinin təmin olunması məqsədi ilə vahid elektron sənəd mübadiləsi sisteminin tətbiqi bazasında dövlət orqanlarının informasiya infrastrukturunun yaradılması həyata keçirilir. Bu məqsədlə:

- “Azərbaycan Respublikası Əhəlisinin Dövlət Reyestri”, “Hüquqi şəxslərin Dövlət Reyestri”, “Azərbaycan Respublikasının ərazi vahidlərinin və inzibati ərazi dairələrinin dövlət reyestri”, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri” və s. ;

- elektron sənəd dövriyyəsi, elektron arxiv informasiya sistemləri;

- “E-hökumət”in elementləri olan standart informasiya sistemləri (“Giriş-Çıxış” Avtomatlaşdırılmış məlumat-axtarma sistemi (AMAS), Vergi ödəyicilərinin dövlət reyestri, Avtomatlaşdırılmış gömrük informasiya sistemi və s.) yaradılıb inkişaf etdirilir.

Eyni zamanda dövlət idarəetməsinin informasiyalaşdırılması sahəsində müəyyən problemlər mövcuddur:

- E-hökumət konsepsiyasının olmaması;

- dövlət idarəetməsinin informasiyalaşdırılmasında institusional mexanizmin olmaması;

- dövlət orqanları arasında qarşılıqlı əlaqəni təmin edən şəbəkə infrastrukturunun olmaması;

- informasiyalaşdırma sahəsində normativ-hüquqi bazanın mükəmməl olmaması;

- dövlət informasiya resurslarının və sistemlərinin yaradılması üzrə vahid tələb və standartların mövcud olmaması;

- idarələrarası informasiya sistemlərinin formalaşdırılmasında funksiya və məsuliyyətlərin bölüşdürülməsinin reqlamentinin olmaması;

- bir çox dövlət orqanlarında informasiya texnologiyaları sahəsində dövlət qulluqçularının ixtisas səviyyəsinin kifayət qədər olmaması;

Hal-hazırda respublikada informasiya cəmiyyətinin formalaşdırılmasında və inkişafında əsas maneələrdən biri də cəmiyyətdə rəqəmsal fərqliliyin mövcud olmasıdır.

Proqramın məqsədi vətəndaş və təşkilatların dövlət xidmətlərinə sürətli və keyfiyyətli çıxışının təmin edilməsi və İKT-nin geniş tətbiqi yolu ilə dövlət orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması və şəffaflığının təmin olunmasıdır.

Göstərilmiş məqsədə nail olmaq üçün aşağıdakı vəzifələrin yerinə yetirilməsi zəruridir:

- dövlət, biznes və özəl təşkilatlara informasiya cəmiyyəti şəraitində fəaliyyət göstərməyə imkan verən normativ-hüquqi və metodoloji bazanın yaradılması;

- dövlət idarəetmə sistemində müasir informasiya texnologiyalarının geniş tətbiqi;
- vətəndaşlara və təşkilatlara dövlət orqanlarının fəaliyyəti barədə açıq informasiyaya, dövlət informasiya resurslarına çıxışın (o cümlədən İnternet vasitəsilə) təmin olunması;
- dövlət orqanları arasında mühafizə olunmuş vahid telekommunikasiya infrastrukturunun yaradılması və inkişaf etdirilməsi;
- E-hökumət infrastrukturunun baza komponentlərinin yaradılması və təhlükəsizliyinin təmin olunması;
- dövlət orqanlarının E-xidmətlərinin yaradılması və inkişaf etdirilməsi;
- müəllif hüquqlarının qorunması, dövlət orqanlarında lisenziyalasdırılmış proqram təminatının istifadəsi, “open source” texnologiyası əsasında yaradılmış proqram təminatının tətbiq olunması;
- dövlət qulluqçularının informasiya texnologiyaları üzrə hazırlıq səviyyələrinin artırılması;
- əhəlinin bütün təbəqələrinin E-hökumətin xidmətlərinə çıxışının təmin olunması, rəqəmsal fərqliliyin azaldılması.

Əhəlinin müxtəlif sosial təbəqələri tərəfindən İKT-nin istifadəsində qeyri-bərabər imkanlar E-hökumətin təşəbbüslərinin həyata keçirilməsində əsas maneələrdən biridir. Rəqəmsal fərqliliyi yüksək prioritet dərəcəli sosial problem kimi qəbul etmək və onun ardıcıl ləğv olunma strategiyasını işləyib hazırlamaq lazımdır.

“İnsan kapitalı”, xüsusən də böyüməkdə olan nəsə İKT sahəsində professional təhsilin təkmilləşdirilməsi yolu ilə investisiya qoyulması sosial-iqtisadi problemlərin həllində prioritet istiqamətdir [2, s.346].

İKT və kompüter sahəsində bilik və bacarıqların artırılması üzrə aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan vahid siyasət həyata keçiriləcək:

- informasiya cəmiyyətinin tələbatına uyğun yeni ixtisaslar üzrə mütəxəssislərin hazırlanması üçün müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi, o cümlədən dünyanın aparıcı İKT şirkətlərinin proqramları üzrə beynəlxalq sertifikatlı mütəxəssislərə tələbatın müəyyənəşdirilməsi, kadr ehtiyatının təşkili;

- “Elektron hökumət” çərçivəsində təhsilin bütün səviyyələrində dövlət orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətin əsaslarını tədris edən təlim kurslarının təşkil olunması;

- E-hökumətin yaradılması, müşayiət olunması və inkişaf etdirilməsinin elmi-metodiki, analitik-informasiya və kadr təminatı ilə bağlı, həmçinin dövlət qulluqçuları üçün informasiya texnologiyaları üzrə seminarların və kursların (o cümlədən distant təhsil yolu ilə) keçirilməsi.

Rəqəmsal fərqliliyin azaldılması üçün aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi planlaşdırılır:

- İKT sahəsində “beyin mərkəzi” kimi milli ekspertlər qrupunun, “İKT inkişaf fondu”nun, “İKT assosiasiyası”nın və digər ictimai-peşəkar birliklərin yaradılması;

- İKT üzrə ixtisaslaşan gənclərə onların təhlükəli təsirlərdən mühafizəsi üçün hüquqi və texniki yardım göstərilməsi;

- məsləhət mərkəzləri, kompüter kursları da daxil olmaqla, kompüter vərdişlərinə yiyələnmək üçün ictimai tədris məntəqələrinin yaradılması;

- İnternetə etibarlı və ucuz çıxışın təmin olunması;

- kompüter avadanlığının qiymətlərinin aşağı salınması üçün tədbirlərin görülməsi, o cümlədən yerli istehsalın stimullaşdırılması və genişləndirilməsi, müxtəlif güzəştlərin tətbiqi və s.

E-xidmətlərə ictimai çıxışı təmin edən informasiya-kommunikasiya infrastrukturunun, o cümlədən, poçt rabitəsi infrastrukturunun səmərəli istifadəsi hesabına inkişaf etdirilməsi təmin olunacaq. İstehsalçı kateqoriyalarından asılı olaraq ödənişli, ödənişsiz və güzəştli əsaslarda E-xidmətlərə kütləvi çıxışı təmin etmək məqsədi ilə ictimai İnternet məntəqələri şəbəkəsi yaradılacaq ki, bu da daha geniş əhəli kütlələrini İKT-dən istifadəyə cəlb etməyə imkan verəcək. İctimai İnternet məntəqələrinin yaradılması ilk növbədə “Azərpoçt” DM, “Aztelekom” İB və BTRİB strukturlarını, həmçinin məktəbləri, kitabxanaları, İnternet-kafe şəbəkəsini əhatə edəcək.

Respublikanın regionlarında da İnternetə keyfiyyətli və ucuz çıxışın təmin olunması üçün genişzolaqlı şəbəkə texnologiyalarının tətbiqi planlaşdırılır. Kənd əhalisi üçün isə keyfiyyətli telekom-

munikasiya xidmətləri vermək üçün Dövlət Proqramı çərçivəsində kompleks tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

Informasiya cəmiyyətinin inkişaf indikatorları sistemi əsasında rəqəmsal fərqliliyin azaldılması üzrə həyata keçirilən tədbirlərin monitorinqinin aparılması məqsədilə respublika ərazisində mütəmadi sosioloji sorğuların keçirilməsi təşkil olunacaq.

İnternetin milli segmentinin domen məkanının dövlət tənzimlənməsi domenlərin vahid bölüşdürülmə qaydasının müəyyən olunması və .az domeninin idarə olunma mərkəzinin yaradılması ilə təmin olunacaq.

Informasiya texnologiyalarından istifadə sahəsində təcrübənin və global “təhlükəsizlik mədəniyyəti”nin yayılması üzrə beynəlxalq proqramlar çərçivəsində əməkdaşlıq genişləndiriləcək.

Proqramın həyata keçirilməsi aşağıdakı istiqamətlər üzrə aparılacaq:

- 1) normativ-hüquqi və metodoloji təminatın təkmilləşdirilməsi;
- 2) dövlət orqanları üçün baza E-xidmətlərin müəyyənləşdirilməsi, realizə olunması və inkişaf etdirilməsi;
- 3) E-hökumətin xidmətlərinə çıxışın təmin olunması, rəqəmsal fərqliliyin azaldılması;
- 4) E-hökumət infrastrukturunun baza komponentlərinin - E-hökumət portal və şlüzü, bank sistemi ilə qarşılıqlı əlaqə üçün “ödəniş şlüzü”, milli identifikasiya sistemi, dövlət orqanlarının vahid şəbəkə infrastrukturunun yaradılması;
- 5) Mərkəzi və yerli icra orqanlarının və bələdiyyələrin informasiya resursları və sistemlərinin yaradılması və inkişaf etdirilməsi;
- 6) Dövlət orqanlarının informasiya sistemləri arasında qarşılıqlı fəaliyyətin təmin olunması üçün təşkilati, texniki və texnoloji tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- 7) E-hökumətin informasiya-kommunikasiya infrastrukturunun təhlükəsizliyinin və fərdi məlumatların mühafizəsinin təmin olunması, milli informasiya təhlükəsizliyi sisteminin kompleks formalaşdırılması;
- 8) Proqramın yerinə yetirilməsinə ictimai dəstəyin təmin olunması, Normativ-hüquqi və metodoloji təminatın inkişafı informasiyalaşdırma və cəmiyyətin informasiya ehtiyaclarının təmin olunması, E-xidmət istehlakçıların hüquqlarının müdafiə olunması, E-hökumətin fəaliyyət göstərməsi şəraitində dövlət orqanlarının səlahiyyətinin müəyyən olunması, həmçinin fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi sahəsində münasibətlərin tənzimlənməsinə yönəldiləcək.

Normativ-hüquqi və metodoloji təminatın təkmilləşdirilməsi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi sistemlilik, obyektivlik və Azərbaycan Respublikasının mövcud qanunvericiliyinə uyğun həyata keçiriləcək.

Dövlət orqanları tərəfindən E-xidmətlərin göstərilməsi üçün hüquqi əsasların yaradılması məqsədilə informasiyalaşdırma sahəsində Azərbaycan Respublikasının mövcud qanunvericiliyinin təhlili həyata keçiriləcək və E-hökumətin fəaliyyətini tənzim edən normativ-hüquqi aktlar kompleks işlənib hazırlanacaq.

E-xidmətlərin yaradılması zamanı dövlət idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə dövlət xidmətlərinin göstərilməsi və inzibati prosedurlarının həyata keçirilməsi reqlamentlərinin təhlili aparılacaq ki, bunun da əsasında müvafiq normativ-hüquqi aktlar işlənib hazırlanacaq.

Baza komponentlərinin və idarələrarası informasiya sistemlərinin yaradılması zamanı vahid yanaşmaların həyata keçirilməsi və onların uyğunlaşdırılmasının təmin olunması məqsədilə E-hökumətin, dövlət orqanlarının informasiya sistemlərinin məlumat və servislərinin vahid integrasiya mexanizmini təmin edən milli texnoloji standartların işlənib hazırlanmasını və beynəlxalq standartların qəbul olunmasını, informasiya resurslarının və sistemlərinin dövlət reyestrinin yaradılmasını, informasiya layihələrinin və özlərinin integrasiya və təhlükəsizlik tələbləri üzrə dövlət ekspertizalarının keçirilməsini nəzərdə tutan vahid metodoloji baza infrastrukturunu işlənib hazırlanacaq.

Dövlət orqanlarının E-xidmətlərinin yaradılması və həyata keçirilməsi dövlət informasiya sistemlərinin yaradılması və inkişaf etdirilməsi çərçivəsində gerçəkləşdiriləcək.

Dövlət orqanlarının E-xidmətlərinin yaradılması dövlət xidmətlərinin göstərilməsi və inzibati prosedurların həyata keçirilməsi rəqlamentlərinin funksional təhlilinin aparılması əsasında həyata keçiriləcək. Aparılmış təhlilin nəticələrinə görə dövlət idarəetmə və inzibati rəqlamentlərin (prosedurların) həyata keçirilməsi sisteminin modernləşdirilməsi üzrə təkliflərin hazırlanması planlaşdırılır.

Bu istiqamətdə tədbirlərin həyata keçirilməsi çərçivəsində E-xidmətlərin gerçəkləşdirilməsi və E-hökumət infrastrukturunun baza komponentləri ilə qarşılıqlı fəaliyyət sahəsində dövlət orqanlarının informasiya sistemləri ilə bağlı tələblər müəyyən olunacaq.

Proqramın həyata keçirilməsinin ilkin mərhələsində dövlət E-xidmətlərinin işlənilməsi və inkişaf etdirilməsi üçün rəqlamentin və həmçinin onların standart sənədləşdirmə forması müəyyən olunacaq.

Dövlət orqanları tərəfindən E-xidmətlərin təqdim olunması mövcud informasiya sistemlərinə dəyişikliklərin edilməsi və ya E-hökumət portalı ilə inteqrasiya üçün qarşılıqlı fəaliyyət standartlarını nəzərə almaqla yeni informasiya sistemlərinin işlənilməsi hazırlanmasını nəzərdə tutur [3, s. 218].

Proqram çərçivəsində 83 xidmət növündən ibarət E-xidmətlərin göstərilməsi planlaşdırılır. Vətəndaşların və təşkilatların fəaliyyətinin əsas sahələrinə müvafiq olaraq baza E-xidmətlərinin siyahısı tərtib olunacaq. Transaksiya xidmətləri bank sistemi ilə qarşılıqlı əlaqə üçün “ödəniş şlüzünün” yaradılmasından sonra həyata keçiriləcək.

Açar sözlər: elektron hökumət, siyasət, inkişaf, elektron sənəd, informasiya

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. İsmayılov G.İ. İnformasiya iqtisadiyyatı. Dərslik. Bakı: 2013
2. İsmayılov G.İ. İnformasiya iqtisadiyyatının meydana gəlməsinin tarixi dövrləri. Bakı: Avropa, 2013
3. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Образец социального прогнозирования. М.: Академия, 2004

Гюльоглан Исмаилов

ЭТАПЫ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНОВ

Резюме

В статье показаны юридические основы информатизации государственных органов, поэтапно рассмотрены проведенные работы Министерством Связи и Высоких Технологий Азербайджанской Республики. Анализированы и разработаны рекомендации в сфере информатизации государственного управления.

Ключевые слова: электронное правительство, политика, развития, электронный документ, информация

Guloghlan Ismayilov

PHASES OF INFORMATIZATION OF STATE AUTHORITIES

Summary

The legal basis of informatization of state authorities were shown in the article, the work carried out by the Ministry of Communication and Information Technologies of Azerbaijan Republic was looked through in stages. At the same time, some problems in the field of informatization of state administration were investigated and analyzed.

Keywords: e-government, politics, electronic documents, information, informative society